

порядку їх застосування, включаючи покладення повноважень на прокурора та використання цифрових технологій для залучення до провадження.

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 10.04.2024).

2. Гловюк І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В.Г. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України (станом на 25 бер. 2022 року). Львів-Одеса-Дніпро, 2022. 48 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4779/1/%d0%b3%d0%bb%d0%be%d0%b2%d1%8e%d0%ba%20%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b0%d1%80.pdf> (дата звернення 10.04.2024).

УДК 347.63(043.2)

Плесканюк Д.С., Лукавий І.А., здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Швачка В.Ю., к.ю.н., доцент

РОЛЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В ЗАХИСТІ ПРАВ ДИТИНИ

З моменту народження кожна дитина має право на повагу до її особистої гідності та визнання її унікальності. У цьому контексті суди виконують важливу місію в розгляді справ, пов'язаних із дітьми, що включає в себе захист їхніх прав на виховання, освіту, охорону здоров'я та безпеку. Аналіз ролі судів у справах, що стосуються дітей, дозволяє краще зрозуміти механізми забезпечення дитячого благополуччя та визначити шляхи подальшого вдосконалення правового захисту малолітніх у сучасному світі.

Л. Гретченко наголошує: «Сьогодні важливо бачити дитину як самостійного суб'єкта звернення за професійною правничою допомогою, законодавчо закріпити визначеність її процесуального статусу у цивільних провадженнях. Сімейні спори за участі дітей чи стосовно їх інтересів є складною категорією справ, адже врегулювання спірних питань між батьками та іншими особами, безумовно, впливає на долю дитини. Результат будь-якого адміністративного чи судового провадження має

бути спрямований на захист прав дитини та забезпечення її найкращих інтересів, приділяючи належну увагу поглядам і думці дитини відповідно до віку і зрілості» [4].

Зараз найважливішим документом у справах про порушення прав дітей є Конвенція про права дитини, що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1989 році. Ця Конвенція визначає фундаментальні права, які мають бути забезпечені кожній дитині. Вона встановлює норми і стандарти для захисту прав дитини у всіх сферах їхнього життя, включаючи право на життя, розвиток, участь, охорону та безпеку. Конвенція про права дитини наділяє дітей особливим статусом в правовій системі та встановлює обов'язки держав-учасниць щодо їхнього захисту. Вона служить основою для законодавства і практики судів у багатьох країнах світу. Рада Європи забезпечує високі стандарти захисту прав людини в державах-членах насамперед завдяки дії Конвенції та її контрольному механізму – Європейського суду з прав людини [5].

Стала практика Європейського суду з прав людини свідчить про захист в першу чергу основних принципів правового статусу дитини, що закріплені у міжнародно-правових документах, у тому числі і принципу якнайкращого забезпечення інтересів дитини, що закріплений ст. 3 Конвенції ООН про права дитини.

Так, ЄСПЛ стверджує, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага повинна приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Одним із яскравих прикладів такого рішення є рішення Європейського суду справи «Мамчур проти України» від 16 липня 2015 року, в якій йшлося про сім'ю із Чернігова, у складі якої був батько II групи інвалідності, його дружина, донька та матір його дружини. Після смерті дружини опіку над їх донькою встановила мати померлої дружини. Батько дівчини був проти цього та подав заяву до суду з проханням повернути йому доньку. Судові органи України відмовили батьку у поверненні йому доньки, не зважаючи на бажання дитини проживати разом з батьком. Відмовляючи у позові суд посилався на відсутність доказів того, що дитина не бажає проживати із бабусею. Європейський суд констатував порушення в цій справі Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, а саме її 8 статті через невжиття органами влади суттєвого заходу для забезпечення заявникові доступу до його дитини [6].

Саме Європейський суд пов'язує забезпечення найкращих інтересів дитини з дотриманням національними судовими органами справедливого балансу, який повинен бути досягнутий між відповідними конкуруючими

інтересами: інтересами дитини, двох батьків та громадського порядку, з пріоритетом найкращих інтересів дитини [7, с. 112].

З урахуванням практики ЄСПЛ, судові органи в Україні останнім часом почали ухвалювати рішення з дотриманням принципу врахування найкращих інтересів дитини.

Водночас недосконалість національного законодавства, що регулює ряд правових питань, які пов'язані з правами дитини призводить до їх порушення, у тому числі і за участю судових органів.

Як приклад, можна навести відсутність законодавчого регулювання визначення місця фактичного проживання дитини під час розгляду справи у суді. З урахуванням завантаженості судів, розгляд таких справ може затягуватись на роки, а весь цей час дитина потерпає від невизначеності і постійних конфліктів батьків заручником яких стає дитина.

Потребують перегляду і норми діючого законодавства, що регламентують порядок надання дозволу на виїзд дитини за межі України. Особливо актуальними ці питання є в умовах воєнного стану.

Суддя Великої Палати Верховного Суду О. Ситник наголошує на необхідності створення дружної до дитини системи правосуддя, що включала б злагоджену систему дій органів державної влади з метою захисту прав дітей у тому числі і у цивільному судочинстві.

Таким чином, недосконалість діючого національного законодавства, що регулює права дітей, у тому числі і в умовах наявного конфлікту між батьками, призводить до посилення ролі судової практики у захисті прав дитини в Україні. Верховний Суд, з урахуванням правових висновків ЄСПЛ у своїх постановках формує власні правові позиції, що є обов'язковими при вирішенні спорів у подібних правовідносинах, впроваджує в Україні європейські стандарти та принцип, що спрямовані на забезпечення якнайкращих інтересів дитини.

Література

1. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 24.04.2024).

2. Конвенція про права дитини (неофіційний переклад) – Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/convention-on-the-rights-of-the-child> (дата звернення: 24.04.2024).

3. Про охорону дитинства від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 24.04.2024).

4. Забезпечення прав дитини у цивільних провадженнях: названо 4 напрями. URL: <https://unba.org.ua/news/8441-zabezpechennya-prav-ditini-u-civilnih-provadhennyah-nazvano-4-napryami.html> (дата звернення: 24.04.2024).

5. Пархоменко П.І. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та права дитини: книга. Київ, 2022. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EfeUZYMmpsB-8ULyVsNfEW5w-jCEtXjR/view?fbclid=IwAR3zJklB6ztEu>

_fpXrtIA-0e-WGmz_70LWfWOuXSrV9BowPBkk_oPU 3z92o (дата звернення: 24.04.2024).

6. Справа «Мамчур проти України» від 16.07.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a93#Text (дата звернення: 25.04.2024).

7. Томляк Т.С. Принцип забезпечення найкращих інтересів дитини у практиці Європейського суду з прав людини. *Публічне право*, 2022 № 1 (45). С. 109-119. URL: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-45-11> (дата звернення: 25.04.2024).

УДК 340.12:364.614.8 (043.2)

Попова Б.Є., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Миронець О.М., к.ю.н.

ПРИНЦИПИ СПРАВЕДЛИВОСТІ ДЖОНА РОЛЗА

Проблема справедливості є актуальною в нинішньому суспільстві. Оскільки зараз одні люди розкошують, а інші бідують, щохвилини мільйони страждають від недоїдання або від нестачі ліків. Справедливість існує в людській свідомості, і тому для кожного вона характеризує якийсь індивідуальний погляд, і відповісти на це питання конкретно ми не можемо. Справедлива людина – це та, яка зробивши хорошу справу, не чекає винагороди. Це людина, яка притримується моральних та правових норм, відповідає на зроблене їй добро добром, поважає думку інших людей, щира та звичайно чесна [1].

Принципи справедливості Дж. Ролза потребують докладнішого теоретичного аналізу. Отже, перший полягає в розподілі основних прав і свобод, таких як свобода слова та зборів, свобода совісті й думки, право на приватну власність тощо. Другий принцип містить дві окремі умови: Дж. Ролз називає умовою чесною рівності можливостей, що передбачає не лише формально відкриті посади, а й можливість кожного реально зайняти їх незалежно від свого початкового становища в суспільстві. Та умова, що вимагає рівного розподілу результатів суспільної співпраці. Відступ від рівного розподілу можливий лише за умови, коли він поліпшує становище найзнедоленіших [2].

Фундаментальним природним обов'язком мислитель називає обов'язок справедливості, який зводиться до того, щоб підкорятися і підтримувати справедливі інститути, до яких долучена людина. Природний обов'язок справедливості пов'язує громадян у цілому, не вимагаючи добровільності дій для його здійснення. Саме принципи справедливості, на думку Дж. Ролза, забезпечують спосіб розподілу прав і обов'язків основних соціально-політичних інститутів і визначають